

Sygn. akt III USK 541/21

POSTANOWIENIE

Dnia 6 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania Szpitala w R.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.
o podstawę wymiaru składek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 6
września 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Rzeszowie
z dnia 8 lipca 2021 r., sygn. akt III AUa 205/19 AUz 33/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. odstępuje od obciążania odwołującego się kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 11 czerwca 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. stwierdził wysokość podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne dla J. L. za okres od marca 2015 r. do grudnia 2015 r., A. D. za okres od stycznia 2013 r. do września 2014 r., A. F. za okres od stycznia 2013 r. do grudnia 2015 r., Z. M. za okres od czerwca 2015 r. do grudnia 2015 r., T. M. za okres od marca 2015 r. do grudnia 2015 r. z tytułu zatrudnienia u płatnika składek Szpitala w R.

Wyrokiem z dnia 30 listopada 2018 r., Sąd Okręgowy oddalił odwołania płatnika składek oraz zasądził od niego na rzecz Zakładu Ubezpieczeń

Spółecznych Oddziału w R. kwotę 900 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego

Sąd Apelacyjny, wyrokiem z dnia 8 lipca 2021 r., oddalił apelację Szpitala w R. od wyroku Sądu Okręgowego i odstąpił od obciążania go kosztami postępowania.

W sprawie ustalono, że Szpital w R. zawarł z N. „R.” w S. umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej. Na podstawie tych umów Szpital udzielił zamówienia na świadczenie usług zdrowotnych przez lekarzy (swoich pracowników) w oddziałach szpitalnych wymienionych w umowach. Umowy stanowiły, że miejscem udzielania świadczeń zdrowotnych jest teren Szpitala, a adresaci umów przy realizacji świadczeń korzystać będą nieodpłatnie z aparatury medycznej, sprzętu medycznego oraz bazy lokalowej Szpitala.

Sąd Apelacyjny uznał, że J. L., A. D., A. F., Z. M., T. M. w ramach zawartej umowy o świadczenia zdrowotne z N. „R.” w S. wykonywali zasadniczo tę samą pracę, jaką świadczyli w ramach pracowniczego zatrudnienia na rzecz swojego pracodawcy (Szpitala w R.), tj. wchodzącą w zakres pracy lekarza, nadto przy użyciu sprzętu i aparatury swego pracodawcy. Pracodawca był ostatecznym beneficjentem rezultatu ich prac, co wypełniało dyspozycję art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U z 2022 r., poz.1009; dalej ustawa systemowa).

Powyższy wyrok zaskarżył Szpital w R., zarzucając w skardze kasacyjnej:

a) naruszenie przepisów postępowania, które to naruszenie miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

1. art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. za sprawą niewskazania przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa „włącznie dla podjętego rozstrzygnięcia” oraz nieodniesienie się w sposób przekonujący do zgłoszonych w apelacji zarzutów odwołującego się, co uniemożliwia prawidłowe odczytanie przez strony i zweryfikowanie przez Sąd Najwyższy motywów prawnych, jakimi kierował się Sąd, wydając zaskarżone orzeczenie, co powoduje, że orzeczenie wymyka się spod kontroli jurydycznej;

b) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 8 ust. 2a w związku z art. 18 ust. 1a oraz art. 4 pkt 2 lit. a ustawy systemowej, przez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że zainteresowani jako przedsiębiorcy, którzy zawarli umowy cywilnoprawne z innym przedsiębiorcą, powinni być traktowani jako pracownicy odwołującego się w sytuacji, gdy nie posiadali w tym zakresie zawartej umowy o pracę z odwołującym się;

2. art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 4 pkt 2 lit. d ustawy systemowej - za sprawą niewłaściwego zastosowania, przez ich pominięcie i nieprzyjęcie przez Sąd drugiej instancji, iż przedsiębiorcy prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu i są równocześnie płatnikami składek na te ubezpieczenie społeczne;

3. art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (jednolity tekst: Dz.U.2021 nr 162 ze zm.) oraz art. 353¹ k.c., przez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, iż swoboda umów przysługująca zainteresowanym jako przedsiębiorcom oraz ich kontrahentom, którzy także są przedsiębiorcami, doznaje ograniczenia wobec braku wyraźnego ograniczenia ustawowego, a łącząca wyżej wymienione strony umowa *de facto* nie wywołuje skutków prawnych w prawie ubezpieczeń społecznych, wobec uznania, że zainteresowanych i odwołującego się łączy stosunek pracy oraz przez przyjęcie, że działalność gospodarcza nie jest zorganizowaną działalnością zarobkową, wykonywaną we własnym imieniu i w sposób ciągły, a jest jedynie działalnością pozorną ukrywającą stosunek pracy;

4. art. 5 k.c., przez jego pominięcie przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy, w tym nieuwzględnienie trudności, jakie wiążą się dla odwołującego się z naliczaniem składek na ubezpieczenie społeczne za zainteresowanych w odniesieniu do ich umów jako przedsiębiorców z podmiotami trzecimi.

Skarżący wniósł o przedstawienie Trybunałowi Konstytucyjnemu przez Sąd Najwyższy pytania prawnego w przedmiocie zbadania zgodności z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 oraz art. 78 Konstytucji RP art. 15 zzs³ ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COYID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2020 r., poz. 374 ze zm.; dalej ustawa „covidowa”), który zastosował Sąd drugiej instancji, z uwagi na to, że od

odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy wywołanej niniejszą skargą.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podniesiono, że jest ona oczywiście uzasadniona, bowiem Sąd drugiej instancji rażąco naruszył przepisy prawa materialnego i procesowego oraz zignorował stanowisko i zarzuty odwołującego się, uznając, że zainteresowani jako przedsiębiorcy są w rzeczywistości pracownikami odwołującego się, pomimo że prowadzili działalność gospodarczą w sposób zorganizowany, zarobkowy, wykonując ją we własnym imieniu, w sposób ciągły i dla podmiotów także innych niż odwołujący się, co stanowi naruszenie podstawowych zasad swobody umów i wolności prowadzenia działalności gospodarczej. Zaskarżone orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie w sposób oczywisty narusza szereg przepisów postępowania, tj. art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. Przede wszystkim Sąd drugiej instancji nie rozpoznał wszystkich zarzutów apelacyjnych opisanych przez odwołującego się w apelacji, co oznacza, że doszło do nieprawidłowej kontroli apelacyjnej Sądu *a quo*.

Skarżący wskazał także, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne polegające na zbadaniu potencjalnej niezgodności z Konstytucją RP art. 15 zzs³ ust. 1 ustawy covidowej, który zastosował Sąd *a quo* w sytuacji, gdy przepis ten pozbawia odwołującego się konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy. Tym samym zachodzi konieczność wystąpienia do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie zgodności z Konstytucją RP powyższego przepisu, który w przypadku uznania, go za niekonstytucyjny spowoduje uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części.

Podkreślił, że Sąd Apelacyjny zdecydował o skierowaniu sprawy do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym a postanowienie Sądu nie zawierało uzasadnienia i nie podlegało zaskarżeniu. Następnie w dniu 8 lipca 2021 r. został wydany wyrok, którego sentencja została doręczona odwołującemu się w dniu 12 lipca 2021 r. W ocenie skarżącego, niewątpliwie decyzja Sądu stanowiła ograniczenie konstytucyjnego prawa odwołującego się jako strony do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Jawność rozpatrzenia sprawy pełni istotne funkcje gwarancyjne i wychowawcze.

Wyklucza bowiem sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w tajemnicy, poza - choćby w praktyce tylko potencjalną - kontrolą społeczną. Przyczynia się także do zwiększenia zaufania społeczeństwa do wymiaru sprawiedliwości i mobilizuje sąd do większej staranności oraz sumienności przy prowadzeniu postępowania.

Organ rentowy, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie od skarżącego na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Skarżący wskazał na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Należy zatem zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20 poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Podkreślić przy tym należy, że naruszenie przepisów postępowania podlega ocenie kasacyjnej uwzględniającej treść art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., który za uzasadnioną podstawę kasacyjną uznaje tylko takie naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Powołując się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06 LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/ 07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący w ogóle nie ustosunkowuje się do tak rozumianej przesłanki oczywistej zasadności skargi ani nie wykazuje jej istnienia, ograniczając się do powołania ogólnikowych twierdzeń.

Co do *meritum*, wokół którego osadzone są twierdzenia o oczywistej zasadności skargi (że zainteresowani jako przedsiębiorcy podlegali ubezpieczeniom z tego tytułu, a nie ubezpieczeniom pracowniczym z tytułu zatrudnienia w Szpitalu), należy wyjaśnić, że kwestia ta była przedmiotem wypowiedzi w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2017 r., I UK 370/16 (LEX nr 2357398), który podkreślił, że błędne jest założenie, że działalność gospodarcza jest wyłączona z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, bo przepis ten podmiotowo odnosi się tylko do ubezpieczonych z art. 6 ust. 1 pkt 4 (zleceniobiorców), a nie do ubezpieczonych z art. 6 ust. 1 pkt 5 (prowadzących działalność gospodarczą). Podniesione w tym zakresie argumenty są na tyle

oczywiste, że przesądzą o tym, że z tej perspektywy skarga nie jest oczywiście uzasadniona. Mianowicie Sąd Najwyższy zauważył, że istotą stosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest umowa zawierana przez pracownika z pracodawcą (lub z osobą trzecią), czego nie zmienia to, że pracownik występuje jako przedsiębiorca (samozatrudniony). Wykonywanie bowiem działalności gospodarczej wymaga zawarcia indywidualnej umowy przez prowadzącego działalność gospodarczą i dopiero ta umowa, a nie sama działalność, określa treść zobowiązania. Identyczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w postanowieniach: z dnia 25 maja 2018 r., I UK 475/17 (LEX nr 2559396) oraz z dnia 23 czerwca 2022 r., I USK 472/21 (niepublikowanym). Innymi słowy, zastosowanie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej uzasadnia umowa (z pracodawcą lub osobą trzecią), na podstawie której pracownik wykonuje pracę, której beneficjentem jest pracodawca.

Także więc i z tej przyczyny skarga nie może być oceniona jako oczywiście uzasadniona.

Przez istotne zagadnienie prawne, na które również powołuje się skarżący, należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności, zatem przedstawiany problem powinien dotyczyć kwestii prawnych budzących rzeczywiście istotne wątpliwości, których wyjaśnienie ma znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie mogą stanowić wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 grudnia 2004 r., I UK 187/04, LEX nr 2721740; z 16 marca 2009 r., III UK 90/08, LEX nr 707909; z 25 stycznia 2012 r., II UK 232/11, LEX nr 1215437; z 14 marca 2012 r., I PK 185/11, LEX nr 1214540).

Przepis mający być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego (także w ramach istotnego zagadnienia prawnego) musi należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy

skargi (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211; z dnia 28 lutego 2012 r., I PK 122/11, LEX nr 1215113), gdyż nie może stanowić okoliczności uzasadniającej wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej konieczność rozstrzygnięcia problemu prawnego dotyczącego określonego przepisu, którego naruszenie nie jest podstawą tej skargi. Zgodnie bowiem z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Niemożliwe jest więc przyjęcie skargi do rozpoznania ze względu na okoliczności, które wykraczają poza podstawy tego środka zaskarżenia, a więc nie mogą być uwzględnione przy jego rozpoznaniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 marca 2014 r., II PK 287/13, LEX nr 2008658; z dnia 23 września 2008 r., I PK 80/08, LEX nr 784907; z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243).

W podstawach kasacyjnych nie został powołany art. 15 zzs³ ust. 1 ustawy covidowej, co oznacza, że Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego.

Ubocznie wyjaśnić należy, że przepis art. 15 zzs³ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 stanowi, że jeżeli w sprawie rozpoznawanej według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, w której apelację wniesiono przed dniem 7 listopada 2019 r. (w analizowanej sprawie: w styczniu 2019), sąd drugiej instancji uzna, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne, może skierować sprawę na posiedzenie niejawne, chyba że strona wniesie o przeprowadzenie rozprawy, a stosowny wniosek składa się w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne. Innymi słowy, przepis przewiduje jedynie możliwość rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym, gwarantując stronom możliwość sformułowania – wiążącego sąd – wniosku o przeprowadzenie rozprawy. W tym kontekście trudno dopatrywać się w tej szczególnej regulacji naruszenia konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy, uzasadniającej ewentualne wystąpienie do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym o zbadanie legalności.

Dodać należy, że z akt sprawy wynika, że postanowienie o skierowaniu na posiedzenie niejawne na podstawie art. 15 zzs³ ust. 1 ustawy covidowej zostało doręczone pełnomocnikowi skarżącego (k-131), miał on zatem możliwość sformułować i złożyć wniosek o przeprowadzenie rozprawy w terminie określonym w art. 15 zzs³ ust. 2 tej ustawy. Tak więc gdyby nawet potraktować przedstawiony wywód jako uzasadnienie przyjęcia skargi ze względu na nieważność postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.), to przesłanka ta w sprawie nie zachodzi. Według art. 379 pkt 5 k.p.c. nieważność postępowania występuje wtedy, gdy strona postępowania, wbrew swej woli, zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania (obrony swoich praw) w postępowaniu lub jego istotnej części. Stwierdzenie, czy taki stan nastąpił, wymaga rozważenia, czy w konkretnej sprawie faktycznie nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, czy uchybienie to miało wpływ na możliwość działania strony oraz czy mimo zaistnienia tych dwóch przesłanek, strona mogła bronić swoich praw. Tylko przy kumulatywnym spełnieniu wszystkich tych warunków można mówić o pozbawieniu strony możliwości obrony swoich praw rodzącym nieważność postępowania według art. 379 pkt 5 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z 19 lipca 2012 r., II UK 336/11, LEX nr 1219508).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398⁹ oraz art. 102 k.p.c.

[as]